

STANOVISKO VLÁDY

k návrhu poslanců Stanislava Grospiče, Vojtěcha Filipa, Jiřího Dolejše a Hany Aulické Jírovcové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 380)

Vláda na své schůzi dne 8. února 2019 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zaujala k němu **nesouhlasné** stanovisko, a to zejména z následujících důvodů:

1. Předkládaný návrh zákona vláda nepovažuje za nezbytný, neboť nepřináší žádné reálné přínosy, ba naopak obsahuje řadu nedostatků a nedomyšleností. Myšlenka cenové regulace úvěrů není myšlenkou novou. Tato myšlenka byla v minulosti odmítána, a to mimo jiné i pro to, že před ní varují odborníci zabývající se nebankovním půjčováním. Nastavení cenové regulace vede ke zdražování úvěrů a způsobuje, že poskytování některých úvěrů sociálně slabým obyvatelům se přesune do šedé zóny ekonomiky, což potvrzují i zkušenosti ze zahraničí.
2. Vláda upozorňuje, že zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, který nabyl účinnosti dne 1. prosince 2016, obsahuje podrobnou regulaci pravidel poskytování spotřebitelských úvěrů a v mnoha oblastech situaci významně zlepšil. Některé problémy z doby před účinností tohoto zákona může vyřešit nedávno přijatá novela zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), díky které bude institut oddlužení přístupnější většímu množství dlužníků. Vláda tedy dává přednost zejména regulaci procesu poskytování úvěrů jako nejspolehlivější metodě ochrany spotřebitele.
3. Vláda nepovažuje za vhodné, aby jako základ pro nastavení hranice lichvy byla použita referenční sazba (repo sazba), a to díky její časté proměnlivosti. Například pokud by hranice repo sazby byla nižší než 1 %, mohlo by snadno dojít k tomu, že podle navržené úpravy by bylo nutné považovat za lichvářský i úvěr, jehož roční procentní sazba nákladů (RPSN) by byla nižší než zákonný úrok z prodlení.
4. Navržená úprava vypouštějící subjektivní hledisko při vymezení lichvy a rozšíření definice lichevních smluv v soukromém právu o smlouvy, které se přičítají (jakémukoli)

zákonnému zákazu, by mělo za následek naprosté vyprázdnění pojmu lichvy. V trestním zákoníku je právě prvek zneužití rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo rozrušení jiného třeba považovat za klíčový. Takový koncept odpovídá i zahraničním právním úpravám (např. Slovensko, Německo, Rakousko či Švýcarsko). Úprava navržená v občanském zákoníku pak představuje nepřípustný zásah do smluvní autonomie. Navržená změna vytváří z institutu lichvy v podstatě institut neúměrného zkrácení (za použití odlišných pojmů), který je již v občanském zákoníku obsažen. Tento institut je však z hlediska následků regulován podstatně odlišně.

5. Vláda nesouhlasí s nahrazením pojmu „hrubý nepoměr“ pojmem „patrný nepoměr“. Změna jednoho relativně neurčitého právního pojmu jiným kýžené zjednodušení nepřinese. V prvním případě se naopak již jedná o pojem praxí zaužívaný.
6. Za zcela rozporné se stávající koncepcí občanského zákoníku je potom třeba považovat navrhovanou úpravu, která stanoví, že za lichvářskou smlouvu se považuje jakákoliv smlouva, která se přičí zákonnému zákazu nebo dobrým mravům. V takovém případě by totiž jakákoliv neplatná smlouva ve smyslu § 580 odst. 1 občanského zákoníku byla považována za lichvářskou smlouvu (podle obecné úpravy by se v některých případech mohlo jednat i o smlouvu platnou), a to bez ohledu na obsah předmětné smlouvy.
7. V nově navrženém ustanovení § 1796 odst. 2 občanského zákoníku se upravuje způsob vypořádání se smluvních stran, který by zřejmě měl mít přednost před pravidly bezdůvodného obohacení. Nicméně taková situace by vylučovala použití některých pravidel ve prospěch zkrácené strany (např. § 2991 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku).